

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نکات مهم و کاربردی

مبانی جامعه شناسی

ویژه دانشجویان دانشگاه پیام نور

فصل اول کلیات

۱ - **جامعه‌شناسی** را می‌توان مطالعه علمی زندگی گروهی انسان‌ها تعریف کرد .

۲ - **جامعه‌شناسی** به عنوان یک رشته علمی غیر از فلسفه اجتماعی است . **فلسفه اجتماعی**، نظام ارزش‌هایی است که به ما می‌گوید یک گروه از مردم چگونه باید جامعه خود را سازمان دهند و به چه صورتی رفتار کنند، در حالی که جامعه‌شناسان سعی دارند تا نحوه زندگی کردن و کنش متقابل در گروه‌ها را به طور کلی و هر چه عینی‌تر که در ضمن با موازین علمی هم سازگار باشد توصیف و تشریح کنند .

۳ - یکی از **اهداف مهم جامعه‌شناسی**، پیش‌بینی و کنترل رفتارها است . از دیگر موارد اهمیت مطالعه علم جامعه‌شناسی می‌توان به شناخت جایگاه خود در جامعه و آشنایی با تمام فرهنگ‌های جامعه اشاره کرد .

۴ - جامعه‌شناسان با پیش‌بینی **روند رفتارهای گروهی** می‌توانند به طرح‌ها و برنامه‌های رسمی دولت برای آینده کمک کنند .
۵ - مطالعه جامعه‌شناسی به ما کمک می‌کند که با کاهش پیش‌داورها و احکام قالبی، رفتار خود را با انعطاف بیشتری با موقعیت‌های جدید تطبیق دهیم .

۶ - **عقل سلیم** که مشتمل بر عقاید روزمره است از نسلی به نسل دیگر منتقل می‌شود .

۷ - **شهود** شیوه شناخت غریزی است. شهود اغلب بر اساس اطلاعات کم و بیش متکی بر حافظه یا منابع نامشخص استوار است .

۸ - شهود و عقل سلیم هر دو جایگاه خاصی در جامعه‌شناسی دارند زیرا غالباً کمک فراوانی به توسعه فرضیه‌های علمی می‌کنند. با وجود این، این دو به تنهایی تکنیک خاص مناسبی برای پژوهش‌های جامعه‌شناسی نیستند .

۹ - بر حسب عرف و عادت **علوم را به دو شاخه عمده** تقسیم می‌کنند:

اول علوم طبیعی مربوط به مطالعه پدیده‌های طبیعی است .

دوم . علوم اجتماعی عرصه وسیع رفتارهای انسانی را مطالعه می‌کند .

۱۰ - **جامعه‌شناسی** یکی از علوم اجتماعی است .

۱۱ - **شرایط زیر در به کارگیری روش‌های پژوهشی باید لحاظ شود :**

اول . قابلیت بررسی و آزمون

پژوهش عملی مستلزم مشاهدات ملموس و واقعی است به طوری که صحت و سقم آن قابل بررسی و آزمون باشد .
دوم . طرد مطلق گرایی

علم هیچ حقیقت مطلق را نمی‌پذیرد و دانشمند باید همواره آماده بررسی واقعیت‌های تازه باشد . حقیقت علمی باید حالت آزمایشی خود را حفظ کند یعنی تجدیدنظر را بپذیرد .

سوم . بی‌طرفی ارزشی ← دانش پاسخ‌دهنده پرسش‌های مربوط به واقعیت است .

چهارم . عینیت ← جامعه‌شناس باید دید مستقل و غیر شخصی نسبت به موضوع مورد مطالعه خود داشته باشد .

پنجم . استفاده از روش های استاندارد شده و محکم ← جامعه شناس باید توصیف‌هایی دقیق و صحیحی از داده‌هایی که بررسی می‌کند ارائه دهد .

ششم . مهارت در پژوهش ← ضروری است که مشاهدات علمی را مشاهده کنندگان با تجربه و آموزش دیده انجام دهند .

هفتم . کنترل موقعیت‌ها ← تجربه علمی هنگامی میسر است که همه متغیرهای عمده ، جزء یک متغیر که تحت بررسی است کنترل شود .

۱۲ - جامعه‌شناسی همانند دیگر علوم اجتماعی نسبت به بسیاری از رشته‌های علوم طبیعی به **دو دلیل** اساسی دقت علمی کمتری دارد :

نخست باید دانست که روش‌های علمی در مطالعه رفتارهای اجتماعی به تازگی به کار گرفته شده است .

دوم آنکه وقتی با موضوعات انسانی سروکار داریم با مسائل فراوانی روبه‌رو می‌شویم که کمتر در مطالعه فیزیک یا زمین‌شناسی حضور دارند.

❖ علت اصلی دقت کمتر علوم اجتماعی نسبت به علوم طبیعی، **ورود تازه روش‌های علمی و تغییرپذیری موضوع** می‌باشد

۱۳ - روش های پژوهش علمی

اول. تهیه یک فرضیه ← پس از آنکه مسئله‌ای مشخص شد و پیش از آنکه آن را به صورت علمی بررسی کنیم باید بیانی نظری از واقعیت شناخته شده ، مطرح گردد. فرضیه‌های علمی فرضیه‌هایی است که باید به آزمون گذاشته شود و شواهد تجربی آن را تأیید یا رد کند .

دوم . طرح پژوهشی ← در مدت آماده سازی طرح پژوهش ، جامعه‌شناس باید رئوس آنچه را می‌خواهد مطالعه، جمع‌آوری، پردازش، تجزیه و تحلیل و مشخص کند .

سوم . تحلیل داده‌ها ← تحلیل علمی ایجاد می‌کند که داده‌های گردآوری شده، طبقه‌بندی و به صورت جدول درآید و همه مقایسه‌های ضروری در مورد آن انجام شود .

چهارم . نتیجه‌گیری ← جامعه شناس پس از آنکه مراحل مذکور را با دقت انجام داد باید مشخص کند آیا فرضیه نخستین تأیید یا رد می‌شود، نتایج به‌دست‌آمده ناکافی است و به نتیجه‌گیری نمی‌انجامد .

۱۴ - رشد تاریخی جامعه‌شناسی ← **جامعه‌شناسی جوان‌ترین دانش اجتماعی** است .

اول. اگوست کنت فرانسوی

واژه جامعه‌شناسی را نخستین بار در سال ۱۸۳۸ در ضمن دروس فلسفه اثباتی خود به کار برد . عموماً وی را پدر جامعه‌شناسی لقب داده اند . به اعتقاد وی ، جامعه‌شناسی را می‌توان بر بنیان مشاهده و طبقه بندی منظم علمی استوار کرد .

دوم . هربرت اسپنسر انگلیسی

در سال ۱۸۷۶ نظریه تطور اجتماعی را مطرح کرد و بسط داد .

وی نظریه تکامل داروین را به جوامع بشری تعمیم داد .